

Маринець Надія Василівна,

кандидат філософських наук,

доцент кафедри історії та суспільних дисциплін

Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

orcid.org/0000-0003-0582-9582

marynets2020@gmail.com

Кондратюк-Антонова Тетяна Вячеславівна,

кандидат філософських наук, доцент,

професор кафедри соціально-гуманітарних

та правових дисциплін

Київського інституту Національної гвардії України

orcid.org/0009-0002-6548-7772

tkfilosof@gmail.com

Поліщук Наталія Володимирівна,

доктор філософських наук,

професор кафедри філософії

Рівненського державного гуманітарного університету

orcid.org/0000-0001-9498-4837

pnv202@ukr.net

РОЛЬ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ПРОЦЕСУ ПІЗНАННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

У статті проведено філософський аналіз ролі освіти у формуванні процесу пізнання. Освіта розглядається як важливий фактор у розвитку і становленні інтелектуальних, культурних та соціальних аспектів особистості. Подано дослідження різних філософських концепцій і підходів до розуміння природи пізнання через призму освіти. У статті приділено увагу взаємозв'язку між освітою та пізнанням. Проаналізовано, як освіта сприяє формуванню та розвитку пізнавальних здібностей особистості та впливає на її здатність до аналізу, критичного мислення та розуміння світу навколо.

У статті обговорено важливість взаємодії між освітою та пізнанням для формування інтелектуального потенціалу суспільства. З'ясовано, як освіта впливає на зміни в суспільстві, сприяючи розвитку нових ідей, технологій та культурних парадигм.

Дослідження відкриває перспективи для подальших роздумів та досліджень у галузі освіти та пізнання. Автори підкреслюють значення цих аспектів для формування глибокого розуміння сутності освіти та її впливу на розвиток індивідуальності та суспільства загалом.

Стаття підкреслює важливість освіти як основного чинника у формуванні та розвитку пізнавальних здібностей особистості. Представлений філософський аналіз підтверджує, що освіта не лише сприяє збагаченню знань, але й впливає на формування критичного мислення, аналітичних навичок та здатності до самостійного та творчого мислення. Дослідження також підкреслює важливість взаємодії між освітою та пізнанням для подальшого розвитку суспільства. Освіта не лише сприяє інтелектуальному зростанню окремої особистості, але й має величезний потенціал для створення нових знань та інновацій, які впливають на культурний, соціальний та економічний розвиток суспільства.

Результати дослідження можуть бути корисними для педагогів, дослідників, філософів та всіх, хто цікавиться питаннями освіти, розвитку особистості та пізнання. Вони сприятимуть подальшій рефлексії над сутністю освіти та її роллю у сучасному світі.

Висновки дослідження підкреслюють актуальність подальших наукових досліджень у галузі освіти та пізнання. Розуміння взаємозв'язку між цими двома процесами сприятиме вдосконаленню методів навчання та виховання, що допомагатиме як особистісному, так і соціальному розвитку суспільства.

Ключові слова: філософія, освіта, роль освіти, інтелектуальний розвиток, пізнання, філософські концепції, культурний розвиток, критичне мислення.

Marynets Nadiia,
Candidate of Philosophical Sciences
Associate Professor of the Department of History and Social Disciplines
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education
orcid.org/0000-0003-0582-9582
marynets2020@gmail.com

Kondratyuk-Antonova Tetyana,
Phd in Philosophical sciences, Professor of the Department of Social,
Humanitarian and Legal Disciplines
Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine
orcid.org/0009-0002-6548-7772
tkfilosof@gmail.com

Polishchuk Nataliia,
Doctor of Philosophical Sciences,
Professor of the Department of Philosophy
Rivne State University of Humanities
orcid.org/0000-0001-9498-4837
pnv202@ukr.net

THE ROLE OF EDUCATION IN SHAPING THE PROCESS OF COGNITION: A PHILOSOPHICAL ANALYSIS

The article provides a philosophical analysis of the role of education in shaping the process of cognition. Education is considered as a significant factor in the development and formation of the intellectual, cultural, and social aspects of personality. Various philosophical concepts and approaches to understanding the nature of cognition through the lens of education are explored. The article emphasizes the interconnection between education and cognition, analyzing how education contributes to the formation and development of cognitive abilities and influences one's capacity for analysis, critical thinking, and understanding of the world around them.

The importance of the interaction between education and cognition for shaping the intellectual potential of society is discussed. It is elucidated how education affects changes in society by fostering the development of new ideas, technologies, and cultural paradigms. The research opens perspectives for further reflections and studies in the field of education and cognition. The author underscores the significance of these aspects for deepening the understanding of the essence of education and its impact on the development of individuality and society as a whole.

The article highlights the importance of education as a primary factor in shaping and developing cognitive abilities of individuals. The presented philosophical analysis confirms that education not only contributes to the enrichment of knowledge but also influences the formation of critical thinking, analytical skills, and the ability for independent and creative thought. The research also emphasizes the importance of the interaction between education and cognition for the further development of society. Education not only fosters the intellectual growth of individuals but also has immense potential for creating new knowledge and innovations that impact the cultural, social, and economic development of society.

The findings of the research can be beneficial for educators, researchers, philosophers, and anyone interested in issues of education, personality development, and cognition. They will contribute to further reflection on the essence of education and its role in the modern world.

The conclusions of the research underscore the relevance of further scientific studies in the field of education and cognition. Understanding the interrelationship between these two processes will contribute to the improvement of teaching and upbringing methods, which in turn will aid both personal and social development.

Key words: philosophy, education, role of education, intellectual development, cognition, philosophical concepts, cultural development, critical thinking.

Постановка проблеми та її актуальність.
Однією з найважливіших сфер людського життя завжди було й залишається пізнання (Shaefter,

2019, p. 3). Від того, наскільки глибоко ми розуміємо себе, світ навколо нас і взаємозв'язки між ними, залежить наш успіх у багатьох аспектах

життя. З цієї точки зору, актуальність проблеми формування процесу пізнання набуває особливого значення в сучасному світі, де зростаюча складність інформаційного середовища потребує від нас постійного адаптивного навчання та аналізу.

Освіта, безумовно, відіграє важливу роль у процесі формування наших знань, розуміння та світогляду, адже вона не тільки передає нам інформацію, але й навчає нас критично мислити, аналізувати й узагальнювати отримані дані (Горбунова, 2016, с. 111). Філософський аналіз цієї ролі допомагає зрозуміти, що освіта не обмежується лише передачею фактів, а допомагає формуванню нашої свідомості та світосприйняття.

Сучасна освіта є динамічним явищем, яке протягом тривалого часу перебуває у стані постійного оновлення. Для її реформування використовується досвід різних освітніх систем, спрямований на розвиток індивідуальності, творчої особистості та розкриття наукового потенціалу (Гончаренко, 2023, с. 37).

Філософія освіти досліджує не лише технічні аспекти навчання, але й його глибинні філософські засади. Вона розглядає питання про природу знання, сутність навчання та виховання, мету освіти, а також взаємозв'язок освіти та суспільства. Враховуючи сучасні тенденції, філософський аналіз допомагає розкрити сутність освіти як процесу, спрямованого не лише на передачу інформації, але й на розвиток особистості.

Одним з ключових аспектів філософського аналізу ролі освіти у формуванні пізнавального процесу є її розгляд у контексті сучасних викликів і тенденцій. Зростання швидкості змін у суспільстві та технологіях ставить перед освітою нові завдання: формування гнучких навичок адаптації, критичного мислення та творчого підходу до розв'язання проблем.

Дослідження у сфері філософії сучасної освіти має велике значення завдяки науковій новизні, обґрунтованості та корисності для розвитку освітньої та наукової галузей. Знання філософії освіти буде корисним не тільки для науково-педагогічних працівників, здобувачів освіти та політиків, але й для громадян загалом (Продан, 2023, с. 132).

З огляду на сучасні виклики та можливості філософський аналіз ролі освіти у формуванні

процесу пізнання набуває особливого значення, адже він допомагає розкрити глибинні філософські засади освіти, виявити її роль у формуванні нашого розуміння світу та сприяє розвитку ефективних стратегій навчання для подолання сучасних викликів.

Аналіз досліджень і публікацій. Роль освіти у формуванні процесу пізнання посідає центральне місце у філософських дослідженнях та публікаціях. В. Бех, М. Гальченко, Л. Джексон, О. Заболотська, Дж. Крістенсен, М. Пітерс, В. Продан, А. Роляк, М. Тесар відзначають, що освіта не лише передає знання, але й сприяє розвитку критичного мислення та розумінню сутності світу. Дослідники розглядають освіту як процес, що впливає на формування світогляду та інтелектуальних здібностей людини.

Сучасні дослідження наголошують на тому, що освіта впливає не лише на інтелектуальний розвиток, але й на формування цінностей та моральних принципів. У. Авраменко, Н. Гіанг, К. Гончаренко, А. Ільченко, Г. Кієн, Д. Кокс, Р. Соуза, К. Олівейра, Н. Покровська, С. Шеффер відзначають, що через процес навчання людина відкриває для себе нові ідеї та концепції, які допомагають розвитку особистості та впливають на її світогляд.

Крім того, М. Ашмель, Л. Горбунова, Р. Метьюз, Р. Рудомьотов, Р. Серл, І. Тлемсані, М. Хашим підкреслюють важливість освіти у формуванні критичного мислення та аналітичних здібностей. Освічена людина здатна аналізувати інформацію, розуміти складні концепції та ухвалювати обґрунтовані рішення. Тому філософія визнає освіту ключовим чинником у формуванні процесу пізнання та розвитку особистості.

Метою статті є проведення філософського аналізу ролі освіти у формуванні процесу пізнання задля розкриття впливу освіти на розвиток інтелектуальних здібностей та світогляду людини.

Виклад основного матеріалу. Освіта визнається як ключовий елемент у формуванні та розвитку процесу пізнання, й це не лише система передачі знань, але й складний механізм, що сприяє інтелектуальному, культурному та соціальному розвитку особистості. Філософський аналіз ролі освіти в цьому процесі вимагає глибокого розуміння її впливу на формування світогляду, розвитку критичного

мислення та виховання особистості. Перш за все освіта створює основу для розвитку інтелекту й надає людині інструменти для розуміння світу навколо неї, вчить аналізувати, узагальнювати та оцінювати отриману інформацію. Через навчання людина освоює не лише конкретні факти, але й методи дослідження, що сприяє подальшому саморозвитку та розширенню знань (Roliak, 2021, p. 78). По-друге, освіта впливає на культурний розвиток особистості та допомагає засвоїти цінності, традиції та норми поведінки суспільства. Через вивчення літератури, мистецтва, історії та інших галузей знань людина збагачує свій духовний світ, розширює горизонти свого мислення та розуміння світу (Вех, 2021, p. 9). Освіта, якщо вона не має чіткої мети, перестає виконувати свою місію, стає неефективною й фактично втрачає своє призначення, перш за все спрямовуючи учнів на отримання науково обґрунтованого знання (Гальченко, 2023, с. 16).

Метою освітнього процесу є формування гармонійно розвиненої особистості як свідомого та активного суб'єкта, здатного розв'язувати різноманітні проблеми, творити, змінювати та вдосконалювати світ навколо себе та самого себе. Задля цього в систему освіти впроваджується гуманістичний підхід, який передбачає теоретичне осмислення світоглядно-філософських концепцій про природу та процеси розвитку вільної, креативної, самостійної та самодостатньої особистості (Ільченко, 2020, с. 124).

Крім того, на нашу думку, освіта має велике значення у соціальному становленні особистості й вчить спілкуватися, співпрацювати та взаємодіяти з іншими людьми, адже через навчання людина виробляє навички самоорганізації, відповідальності та толерантності, що є необхідними для успішного функціонування в суспільстві.

Сьогодні саме освіта виступає важливим каталізатором у формуванні інтелектуальних, культурних та соціальних аспектів особистості й вона не лише надає знання, але й сприяє розвитку особистісних якостей та формуванню громадянської свідомості. Тому розуміння ролі освіти в процесі пізнання є важливим завданням філософського аналізу, що дає змогу краще зрозуміти природу людини та її взаємини з оточенням.

Розуміння природи пізнання через призму освіти є ключовим аспектом у сучасному світі,

де постійно наростаючий обсяг інформації та швидкість змін вимагають від нас оновлення знань та навичок (Pokrovskaiia, 2020, p. 72). Філософські концепції та підходи до розуміння пізнання надають нам рамки для сприйняття інформації, а також визначають методи та підходи до її засвоєння та використання. У цьому контексті різні школи мислення впливають на формування системи освіти, визначаючи акценти, цілі та методи навчання. Відповідно, науковцями були сформовані такі філософські концепції та підходи до розуміння природи пізнання через призму освіти:

– емпіризм, який стверджує, що знання походить від досвіду, сприйняття та експерименту, а освіта в емпіричному ключі спрямована на спостереження, дослідження й вивчення фактів через сенсорний досвід;

– раціоналізм, який вважає, що знання можна отримати через розум та логіку, а освіта в рамках раціоналізму акцентується на розвитку аналітичних та мислительних навичок, які допомагають розуміти світ за допомогою розумових процесів;

– конструктивізм, який стверджує, що знання будується в результаті взаємодії між індивідом та середовищем, а освіта з конструктивістською спрямованістю висуває на передній план активну участь особистості у формуванні власного розуміння через дослідження й взаємодію;

– прагматизм, що вбачає знання як інструмент для досягнення практичних цілей, а освіта з прагматичної перспективи спрямована на розвиток навичок та вмінь, які можна застосувати в реальних ситуаціях;

– соціокультурний підхід, що відзначає важливість соціального контексту для формування знань та розуміння, а освіта із соціокультурної перспективи підкреслює вплив культурних, історичних та соціальних чинників на процеси пізнання;

– феноменологія, що зосереджується на дослідженні того, як індивід сприймає й розуміє світ, а освіта з феноменологічної перспективи допомагає розкрити та зрозуміти індивідуальні переживання та сприйняття;

– холистичний підхід, що розглядає знання як сукупність взаємопов'язаних елементів, а освіта в холистичному вимірі прагне розглядати світ як єдине ціле з урахуванням взаємозв'язків між усіма його аспектами;

– діалектичний підхід, який вважає, що розвиток знань відбувається через суперечності та їх подолання, а освіта в діалектичному контексті спрямована на аналіз суперечностей та розвиток гнучкості мислення;

– критичний реалізм, який стверджує, що знання обумовлене як реальністю, так і соціальними умовами, а освіта з критично-реалістичної перспективи прагне розуміти взаємозв'язок між соціальними структурами та знанням;

– екзистенціалізм, що наголошує на індивідуальному досвіді та вільному виборі, а освіта з екзистенціалістської точки зору стимулює самостійність, відкриття та розвиток особистості (Christensen, 2020; Hashim, Ashmel, Tlemsani, Matthews, 2022; Kien, 2021; Peters, Tesar, Jackson, 2020).

Зв'язок між освітою та пізнанням відображає глибоку взаємодію між процесом навчання та розумовою активністю. Освіта як процес передачі знань, навичок та цінностей сприяє розвитку інтелектуальних здібностей людини (Zabolotska, 2021, р. 26), тому цей процес стимулює розумову діяльність та формує базу для подальшого пізнання світу. Варто зауважити, що деякі дослідники відзначають, що сучасна наука запропонувала велику кількість класифікацій педагогічних парадигм, що призводить до ситуації вираженої парадигмальної надлишковості та відсутності чіткості в освітньому просторі (Рудомьотов, 2023, с. 149).

Пізнання є процесом здобуття знань і розуміння навколишнього світу, що включає сприйняття, аналіз, оцінку та інтерпретацію інформації (Giang, 2021, р. 21). Тому освіта й пізнання взаємопов'язані: освіта надає інструменти та знання, необхідні для ефективного пізнання, тоді як пізнання допомагає усвідомити й використовувати ці знання на практиці. Взаємозв'язок між освітою та пізнанням є важливим елементом розвитку індивіда та суспільства загалом, адже через освіту людина отримує знання про світ, розвиває свої навички та формує свої цінності (Searle, 2021, р. 32). Пізнання дає змогу людині розуміти, аналізувати та інтерпретувати ці знання, створюючи нові ідеї та розвиваючи суспільство як цілісну систему. Тому взаємодія освіти та пізнання визначає як особистісний, так і соціокультурний прогрес, сприяючи розширенню горизонтів знань та вдосконаленню якості життя (табл. 1).

На нашу думку, взаємодія між освітою та пізнанням має величезне значення для формування інтелектуального потенціалу суспільства, адже освіта не лише надає людям базові знання та навички, але й навчає їх аналізувати інформацію, мислити критично і творчо, розвивати свій потенціал, що стимулює постійний розвиток суспільства, оскільки освічене населення здатне до інновацій та впровадження нових ідей.

Пізнання є процесом, за допомогою якого люди засвоюють знання через спостереження, дослідження, аналіз та інтерпретацію оточення (Oliveira, Souza, 2022, р. 287), й воно постійно розширює горизонти людського розуму, даючи змогу розвивати нові концепції та підходи до розв'язання складних проблем. У сучасних умовах освіта та пізнання взаємодіють, оскільки освіта надає знання та методи для здійснення пізнання, а пізнання, своєю чергою, збагачує освіту новими відкриттями та ідеями, й така взаємодія стимулює інтелектуальний розвиток суспільства, сприяючи появі нових технологій, ідей та культурних парадигм. У результаті суспільство стає більш адаптивним до змін, розвиненим та інноваційним. Науковці та дослідники дійшли спільного висновку, що освіта через призму філософії має величезний вплив на зміни в суспільстві, а саме:

– розвиток нових ідей, адже освічене суспільство має більше можливостей для генерації та обміну ідеями, а освіта сприяє критичному мисленню та аналітичним навичкам, які стимулюють творчість та новаторство; вчені, фахівці та здобувачі освіти часто стають ініціаторами нових концепцій та підходів у різних галузях;

– розвиток технологій, адже освічені люди зазвичай стають «двигуном технологічного прогресу» й мають знання та навички, необхідні для розроблення нових технологій, їх впровадження та вдосконалення; наприклад, освіта в галузі STEM (наука, технологія, інженерія, математика) є ключовою для інновацій та технологічного розвитку;

– культурні зміни, адже освічені індивіди зазвичай мають більш відкритий світогляд, розуміють різноманітні культури та перспективи; освіта допомагає змінити стереотипи та прищеплює повагу до різноманітності, а також сприяє розвитку толерантності та різноманітності в суспільстві;

Ключові аспекти взаємозв'язку між освітою та пізнанням

Освіта	Пізнання	Ідеї та бачення філософів
Процес передачі знань, навичок та цінностей	Здатність сприймати, розуміти та використовувати інформацію	Сократ вважав, що освіта й пізнання нерозривно пов'язані. Філософ відзначав, що через діалектичний метод, який полягає в діалозі та обговоренні, людина може досягти істинного знання.
Розвиток розуму та критичного мислення	Досягнення істини через обґрунтоване мислення	Платон – учень Сократа, розвинув ідеї свого вчителя, стверджуючи, що освіта є шляхом досягнення ідеальних форм або «ідей», які він розумів як найвищі форми реальності. Аристотель – учень Платона й філософ-систематик, підкреслював важливість дослідження природи та вивчення доказових методів. Він вважав, що освіта повинна сприяти розвитку розуму та критичного мислення.
Саморозвиток через дослідження та досвід	Вивчення природи та реальності	Жан-Жак Руссо – французький філософ Просвітницької епохи, який вважав, що освіта повинна базуватися на природі людини й вільному розвитку її здібностей. Він був проти формальної освіти та підтримував ідею саморозвитку через дослідження й досвід.
Сприяння розвитку індивідуальності та свободи	Розуміння власного існування та відповідальності	Жан-Поль Сартр – французький філософ, вважав, що освіта повинна сприяти розвитку індивідуальності та свободи людини, допомагаючи їй усвідомити власне існування й відповідальність за свої дії.

Джерело: власна розробка авторів

– економічний розвиток, оскільки освічені співробітники зазвичай мають більше можливостей отримувати високооплачувану роботу, а освіта сприяє створенню та розвитку нових галузей економіки, таких як інформаційні технології, біотехнології, нанотехнології;

– соціальна стабільність, адже освічені громадяни зазвичай більш активно беруть участь у політичному та громадському житті й мають кращі здібності для критичного аналізу інформації та ухвалення обґрунтованих рішень, що сприяє зміцненню демократичних інститутів та підтримує соціальну гармонію (Сох, 2022; Nashim, 2022, р. 19).

Освіта через призму філософії – це процес розвитку розуміння світу та самопізнання, спрямований на формування критичного мислення, моральних цінностей та глибокого відчуття відповідальності перед суспільством (Авраменко, 2024, с. 137).

Висновки. Зазвичай освіта відіграє ключову роль у формуванні процесу пізнання, відкриваючи людині шлях до нових знань і розуміння світу навколо неї. Філософський аналіз цієї ролі розглядає освіту не лише як засіб передачі інформації, але й як спосіб розвитку критичного мислення та аналітичних навичок, що дає змогу людині не лише отримувати фактичні знання, але й усвідомлювати їх значення та вплив на суспільство та індивіда.

Пізнання через освіту стає більш систематичним та глибоким завдяки філософському підґрунтя, що допомагає осмислити отримані знання в контексті загальних принципів та цінностей. Освіта стимулює розвиток інтелектуальних здібностей та сприяє розширенню горизонтів свідомості, що є важливим для самореалізації та успіху в різних сферах життя. Філософський аналіз ролі освіти у формуванні пізнання допомагає визначити мету та значення навчання, роблячи акцент на розвитку особистості та її можливостей у процесі здобуття знань, а освіта стає не лише інструментом для досягнення практичних цілей, але й засобом для розвитку критичного мислення, етичних цінностей та глибокого розуміння себе та світу.

За допомогою філософського аналізу освіти можна виявити її вплив на формування світогляду та цінностей індивіда, що визначає його сприйняття дійсності та поведінку у суспільстві. Освічена людина має здатність аналізувати та оцінювати інформацію критично, що робить її активним учасником суспільного та політичного життя.

Отже, філософський аналіз ролі освіти у формуванні пізнання підкреслює її значення як ключового фактора у розвитку особистості та суспільства загалом. Він підкреслює, що освіта не лише передає знання, але й сприяє їхньому глибокому розумінню та застосуванню в житті.

Список використаних джерел:

1. Авраменко, У. (2024). Філософія, етика та деонтологія як фундамент профілактики професійного вигорання в системі інклюзивної освіти. *Scientific Collection "InterConf+",* № 41 (185), 136–141.
2. Гальченко, М. (2023). Генеза наукової освіти в епістемології і філософії. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи, № 1.30, 13–18.
3. Гончаренко, К. (2023). Місце філософії в освіті: наш формат. *Вища освіта України,* № 2, 32–37.
4. Горбунова, Л. (2016). Ключові компетенції у транснаціональному освітньому просторі: визначення та імплементація. *Інститут вищої освіти НАПН України, НПУ імені М. Драгоманова,* № 2 (19), 97–117.
5. Ільченко, А. (2020). Філософські засади становлення та розвитку гуманістичної парадигми освіти. *Філософські обрії.* № 43, 123–133.
6. Продан, В. (2023). Філософія сучасної освіти: сутність, зміст та спрямованість. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія ПРАВО.* Вип. 77. Ч. 1, 131–135.
7. Рудомьотов, Р. (2023). Освіта як особлива форма філософської рефлексії. *VISNYK OF THE LVIV UNIVERSITY. Філософсько-політологічні студії.* Вип. 48, 145–152.
8. Bekh, V., et al. (2021). Education as a way of human existence in a postmodern society. *Postmodern Openings,* 12.3, 1–14.
9. Christensen J. et al. (2020). Human capital and administrative burden: The role of cognitive resources in citizen-state interactions. *Public Administration Review,* № 80.1, 27–136.
10. Cox, D., et al. (2022). Theoretical frameworks in social work education: A scoping review. *Radical Challenges for Social Work Education,* 18–43.
11. Giang, N. et al. (2021). Exploring the readiness for digital transformation in a higher education institution towards industrial revolution 4.0. *International Journal of Engineering Pedagogy,* № 11.2, 4–24.
12. Hashim, M., et al. (2022). Emergent strategy in higher education: postmodern digital and the future? *Administrative Sciences,* 12.4 (196), 1–24.
13. Hashim, M., Ashmel, M., Tlemsani, I., Matthews, R. (2022). Higher education strategy in digital transformation. *Education and Information Technologies,* № 27.3, 3171–3195.
14. Kien, G. (2021). Postmodernism trumps all: The world without facts. *Qualitative Inquiry,* 27 (3–4), 374–380.
15. Oliveira, K, Souza, R. (2022). Digital transformation towards education 4.0. *Informatics in Education,* № 21.2, 283–309.
16. Peters, M., Tesar, M., & Jackson, L. (2020). After postmodernism in educational theory? A collective writing experiment and thought survey. *What Comes After Postmodernism in Educational Theory?* Routledge, 3–12.
17. Pokrovskaiia, N., et al. (2020). Intellectual analysis for educational path cognitive modeling: digital knowledge for post-modern value creation. *Wisdom* 1, 14, 69–76.
18. Roliak, A., et al. (2021). Problem-based learning in pedagogic tertiary education: European context through Denmark environment. *Independent Journal of Management & Production,* 12.3, 71–84.
19. Searle, R. (2021). Postmodernism and the western rationalist tradition. *Campus Wars.* Routledge, 28–48.
20. Shaeffer, S.F. (2019). Inclusive education: A prerequisite for equity and social justice. *Asia Pacific Education Review,* 1–12.
21. Zabolotska, O. et al. (2021). Digital competencies of teachers in the transformation of the educational environment. *Journal of Optimization in Industrial Engineering,* 14 Special Issue, 25–32.

References:

1. Avramenko, U. (2024). Filosofiia, etyka ta deontolohiia yak fundament profilaktyky profesiinoho vyhoriannia v systemi inkluzyvnoi osvity [Philosophy, ethics and deontology as the foundation of professional professional education in the system of inclusive education]. *Scientific Collection "InterConf+",* № 41 (185), 136–141 [in Ukrainian].
2. Halchenko, M. (2023). Heneza naukovoї osvity v epistemolohii i filosofii [The genesis of scientific education in epistemology and philosophy]. *Pedahohichni innovatsii: idei, realii, perspektyvy,* № 1.30, 13–18 [in Ukrainian].
3. Honcharenko, K. (2023). Mistse filosofii v osviti: nash format [The place of philosophy in education: our format] *Vyshcha osvita Ukrainy,* № 2, 32–37 [in Ukrainian].
4. Gorbunova, L. (2016). Kliuchovi kompetentsii u transnatsionalnomu osvitnomu prostori: vyznachennia ta implementatsiia [Key competencies in the transnational educational space: definition and implementation]. Institute of Higher Education of the National Academy of Sciences of Ukraine, *NPU named after M. Drahomanov,* No. 2 (19), 97–117 [in Ukrainian].
5. Ilchenko, A. (2020). Filosofski zasady stanovlennia ta rozvytku humanistychnoi paradyhmy osvity [Philosophical foundations of the formation and development of the humanistic paradigm of education]. *Filosofski obrii,* № 43, 123–133 [in Ukrainian].

6. Prodan, V. (2023). *Filosofia suchasnoi osvity: sutnist, zmist ta spriamovanist* [Philosophy of modern education: essence, content and orientation]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Seriya PRAVO*. Vypusk 77: chastyna 1, 131–135 [in Ukrainian].
7. Rudomotov, R. (2023). *Osvita yak osoblyva forma filosofskoi refleksii* [Education as a special form of philosophical reflection]. *VISNYK OF THE LVIV UNIVERSITY. Filosofsko-politohichni studii*. Vypusk 48, 145–152 [in Ukrainian].
8. Bekh, V., et al. (2021). Education as a way of human existence in a postmodern society. *Postmodern Openings*, 12.3, 1–14 [in English].
9. Christensen, J. et al. (2020) Human capital and administrative burden: The role of cognitive resources in citizen-state interactions. *Public Administration Review*, № 80.1, 27–136 [in English].
10. Cox, D., et al. (2022). Theoretical frameworks in social work education: A scoping review. *Radical Challenges for Social Work Education*, 18–43 [in English].
11. Giang, N. et al. (2021). Exploring the readiness for digital transformation in a higher education institution towards industrial revolution 4.0. *International Journal of Engineering Pedagogy*, № 11.2, 4–24 [in English].
12. Hashim, M., et al. (2022). Emergent strategy in higher education: postmodern digital and the future? *Administrative Sciences*, 12.4 (196), 1–24 [in English].
13. Hashim, M., Ashmel, M., Tlemsani, I., & Matthews, R. (2022). Higher education strategy in digital transformation. *Education and Information Technologies*, № 27.3, 3171–3195 [in English].
14. Kien, G. (2021). Postmodernism trumps all: The world without facts. *Qualitative Inquiry*, 27 (3-4), 374–380 [in English].
15. Oliveira, K., & Souza, R. (2022). Digital transformation towards education 4.0. *Informatics in Education*, № 21.2, 283–309 [in English].
16. Peters, M., Tesar, M., & Jackson, L. 2020. After postmodernism in educational theory? A collective writing experiment and thought survey. What Comes After Postmodernism in Educational Theory? *Routledge*, 3–12 [in English].
17. Pokrovskaia, N., et al. (2020). Intellectual analysis for educational path cognitive modeling: digital knowledge for post-modern value creation. *Wisdom* 1, 14, 69–76 [in English].
18. Roliak, A., et al. (2021). Problem-based learning in pedagogic tertiary education: european context through denmark environment. *Independent Journal of Management & Production*, 12.3, 71–84 [in English].
19. Searle, R. (2021). Postmodernism and the western rationalist tradition. *Campus Wars. Routledge*, 28–48 [in English].
20. Shaeffer, S.F. (2019). Inclusive education: A prerequisite for equity and social justice. *Asia Pacific Education Review*, 1–12 [in English].
21. Zabolotska, O. et al. (2021). Digital competencies of teachers in the transformation of the educational environment. *Journal of Optimization in Industrial Engineering*, 14 Special Issue, 25–32 [in English].